

Foto: Tom van Limpt

EEN SCANNER DIE OVERTUIGT

Over een didactisch instrument voor de analyse en beoordeling van argumentatief taalgebruik

De overtuigingskracht bepalen, hoe doe je dat? Vier docenten Nederlands en een hoogleraar Taalbeheersing hebben de argumentatiescanner ontwikkeld, een instrument waarmee leerlingen zelfstandig de deugdelijkheid en de effectiviteit van een overtuigingspoging kunnen vaststellen. En waarmee docenten heel eenvoudig authentieke teksten als krantenartikelen, reclames, persberichten, pleidooien, toespraken, debatten, gesprekken en literatuur als lesmateriaal kunnen inzetten.

AUKE ABMA, HANS BISSCHOP, TON VAN HAAFTEN, RIEK HAZENBOSCH & CARLY VAN TILBORG

Sinds bij de invoering van de tweede fase argumentatieonderwijs is toegevoegd aan het schoolvak Nederlands, is er kritiek op de invulling en de uitvoering ervan (zie bijvoorbeeld Van Holst, 2015). Die kritiek betreft zowel de wijze waarop argumentatieve vaardigheden in lesmethoden voor het schoolvak Nederlands worden behandeld als de toetsing ervan in het centraal eindexamen Nederlands, twee aspecten die natuurlijk nauw met elkaar samenhangen (en met de inhoud van de eindtermen). In dit artikel staat onze aanpak van de didactiek van argumentatieve vaardigheden centraal, maar die

zou in onze ogen ook consequenties moeten hebben voor de toetsing van argumentatieve vaardigheden.

Argumentatieve vaardigheden

Het doel van argumentatieonderwijs zou op alle onderwijsniveaus van het voortgezet onderwijs moeten zijn dat leerlingen worden opgeleid tot kritische en mondige burgers. Daartoe dienen docenten hun leerlingen methoden aan te reiken voor het analyseren, beoordelen en produceren van mondelinge en schriftelijke argumentatieve teksten binnen verschillende contexten. De vraag is of het huidige argumentatieonderwijs deze doelen bereikt.

Laten we beginnen met een illustratief voorbeeld van de wijze waarop argumentatieve vaardigheden worden

Het doel van argumentatieonderwijs zou moeten zijn dat leerlingen worden opgeleid tot kritische en mondige burgers

getoetst in het centraal eindexamen: vraag 31 van het havo-examen 2018.

(2) Heeft onze maatschappij een eetstoornis? Ik ben ervan overtuigd. Het is geen anorexia nervosa, we zijn niet boulimisch of vraatzuchtig. Nee, we zijn gewoonweg geobsedeerd. En niet alleen door gastroporno. Ik ken te veel mensen die een sapkuur ondergaan, omdat ze ervan overtuigd zijn dat ze van binnen ‘schoongespoeld’ moeten worden, als ware hun lichaam een pvc-buizenstelsel. Ik ken te veel mensen die regelmatig vasten, omdat de oermens dat ook deed. Ik ken er te veel die geen koolhydraten meer eten, of geen vlees, of nu echt gaan ‘afkicken’ van suiker. Ik ken te veel mensen die wauwelen over organisch en ‘echt’ eten en die spookverhalen verspreiden over zogenaamd giftige E50-nummers. Ik ken er te veel die biologisch met gezond en duurzaam verwarren. Het zijn intelligente mensen, gezond, jong, en ze breken vrijwillig hun hersens over zoiets futiels als hun voeding. Bezorgd voeren ze gesprekken aan tafel over de vraag of de spaghetti bolognese hen nu wél of niet dichterbij het graf gaat brengen. Alsof de levensverwachting 53 is en geen 83. Waanzin.

In alinea 2 wordt beargumenteerd dat onze maatschappij geobsedeerd is door voedsel. Een kritisch lezer zou in deze argumentatie vooral een bepaald type drogreden kunnen zien. Welk type drogreden is dat?

- A een cirkelredenering
- B een onjuist beroep op een oorzaak-gevolgschema
- C een overhaaste generalisatie
- D een verkeerde vergelijking

De eindexamenkandidaat ziet in de alinea een lange opsomming voorbeelden en kiest voor antwoord C, want zij heeft van haar docent geleerd dat voorbeelden bij een overhaaste generalisatie horen. Een verkeerde vergelijking zal het wel niet zijn, want vergelijkingsargumentatie is te herkennen aan het gebruik van het woordje *ook*. En bij een terecht en onterecht beroep op het oorzaak-gevolgschema hoort het gebruik van het woordje *doordat*, dus antwoord B zal het ook wel niet zijn. De keuze voor een cirkelredenering ligt ook niet voor de hand, want het standpunt en de argumenten zijn niet precies hetzelfde geformuleerd. De eindexamenkandidaat heeft het goede antwoord gegeven, maar met kritisch lezen heeft die uitkomst weinig te maken. Het is meer een kwestie van taxeren en afstrepen.

De wijze waarop argumentatieve vaardigheden worden getoetst in het centraal eindexamen is ook indicatief voor de manier waarop die worden behandeld in lesmethoden voor het schoolvak Nederlands. Het aanbod van instrumenten om mondelinge en schriftelijke argumentatieve teksten te analyseren, te beoordelen en te produceren is verbrokkeld en weinig samenhangend (zie Van Holst, 2015). Bovendien zijn de gekozen oefenfragmenten vaak zeer fragmentarisch of bestaan die slechts uit bedachte, niet-authentieke zinnen. Verder ontbreekt meestal een systematische integratie van argumentatieve vaardigheden met de vaardigheden lezen, schrijven, spreken en gesprekken voeren.

De conclusie moet zijn dat met dit type aanbod in argumentatieve vaardigheden de doelen ervan niet worden bereikt en dat docenten min of meer gedwongen zijn leerlingen te trainen om door een hoepeltje te springen. Dat moet anders.

Bewuste geletterdheid

In 2016 heeft het Meesterschapsteam Nederlands zijn *Manifest Nederlands op School* uitgebracht, waarin het

In methodes en examens worden teksten gebruikt die jaren geleden in de krant stonden.

De leerling heeft geen benul van wat er toen speelde

pleit voor *bewuste geletterdheid* als overkoepelende doelstelling voor het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs (zie <bit.ly/ltm-manif>). Bewuste geletterdheid houdt in dat het schoolvak Nederlands gericht moet zijn op het ontwikkelen van een bewuste taalvaardigheid en literaire competentie. Dat betekent dat die vaardigheden steunen op inzicht in taal, taalgebruik, literatuur en communicatie. Op die manier kan het schoolvak Nederlands bijdragen aan de culturele, maatschappelijke en persoonlijke vorming van leerlingen. Voortbouwend op het Manifest heeft het meesterschapsteam in 2018 een visie op het curriculum Nederlands gepubliceerd (zie <bit.ly/ltm-visie>). Kern van deze visie is de toevoeging aan het schoolvak van *kennisinhouden naast vaardigheden*.

Sinds enkele jaren zijn verschillende Docentenontwikkelteams (DOT's), samengesteld uit docenten Nederlands uit het voortgezet onderwijs en medewerkers Neerlandistiek van de Nederlandse universiteiten, bezig om vanuit de doelstelling van bewuste geletterdheid en de visie die daaruit voortvloeit didactische instrumenten en lesmateriaal te ontwikkelen voor een vernieuwd curriculum Nederlands. Een van de DOT's ging over het onderwerp argumentatie en retorica in het onderwijs. In dat DOT hebben wij, vier docenten Nederlands en een hoogleraar Taalbeheersing van het Nederlands aan de Universiteit Leiden, de argumentatiescanner ontwikkeld. De argumentatiescanner is een didactisch instrument dat de leerling én de docent houvast biedt om argumentatief taalgebruik te analyseren en te beoordelen.

Argumentatieve strategieën

De argumentatiescanner (zie kader) bestaat uit zeven stappen waarin de leerling in een argumentatieve tekst standpunten, argumenten, de manier waarop zij samenhangen en hun verbale en visuele presentatie (framing, stijlfiguren en dergelijke) identificeert

en analyseert, de deugdelijkheid van de argumentatie (waaronder de vraag of er drogredenen worden gebruikt) beoordeelt en beoordeelt in hoeverre de verbale en visuele presentatie bijdraagt aan de overtuigingskracht van het betoog.

De argumentatiescanner is gebaseerd op de zogenoemde pragma-dialectische argumentatietheorie (zie onder anderen Van Eemeren, 2018 en Van Eemeren & Snoeck Henkemans, 2016), waarin inzichten uit de pragmatiek, de dialectiek en de retorica worden geïntegreerd tot een samenhangende benadering van de studie van argumentatief taalgebruik. Uitgangspunt van deze theorie is dat een taalgebruiker er in beginsel naar streeft om in haar bijdrage aan een discussie over een meningsverschil zowel redelijk als effectief te zijn. Dat wil zeggen dat zij erop uit is om deugdelijke standpunten en argumenten naar voren te brengen (het dialectische doel) maar wel op zo'n manier dat de kans het grootst is dat die standpunten en argumenten ook worden aanvaard door de andere discussiepartner(s) (het retorische doel). Dat betekent dat een taalgebruiker die wil overtuigen, strategisch moet manoeuvreren tussen gelijk willen hebben en gelijk willen krijgen. Het gevolg is dat een protagonist (iemand die een ander wil overtuigen) de grenzen van de redelijkheid zal opzoeken om haar gelijk te halen, om met andere woorden effectief te zijn. Als zij de grens overschrijdt (of anders gezegd: een drogreden gebruikt) en een discussiepartner dat ook opmerkt, dan is de kans heel groot dat de overtuigingspoging mislukt.

Een protagonist die tegelijkertijd redelijk en effectief wil zijn, moet dus (bewust of onbewust) strategische keuzes maken en de drie overtuigingsmiddelen van Aristoteles optimaal combineren: zij zal het best verdedigbare standpunt moeten kiezen, daarvoor de sterkst mogelijke argumenten moeten selecteren (*logos*) en die verbaal (en eventueel visueel) zo moeten presenteren dat er wordt ingespeeld op de waarden en

De argumentatiescanner

Stap 1: Wat is de context?

Als je stap 1 doorlopen hebt, weet je wie bij deze discussie betrokken zijn en waarom de discussie gevoerd wordt.

1. Wie probeert wie te overtuigen en waarom?
2. Wie zijn nog meer belangrijk voor de overtuigingspoging?
3. Zijn deze partijen allemaal bij dezelfde discussie betrokken? (Als er meer discussies te onderscheiden zijn, kies er dan één waarmee je verdergaat.)

Maak je een voorstelling van de argumentatiestrategie van de **protagonist**: wat wil hij bereiken, en wat wil hij vermijden?

Stap 2: Wat is het meningsverschil?

Als je stap 2 doorlopen hebt, weet je welk standpunt de betrokkenen innemen.

1. Staat het **standpunt** letterlijk in de tekst of niet?
2. Als het belangrijkste standpunt niet letterlijk in de tekst staat, moet je het reconstrueren. Soms is het belangrijkste standpunt zelfs verzwegen. Kijk dan naar stap 1 om te bepalen wat de protagonist wil bereiken en formuleer het standpunt in je eigen woorden.
3. Wat is jouw eigen standpunt in deze zaak? Dat is zeker van belang in het geval jij degene bent die overtuigd moet worden (zie stap 1).

Wil je de **redelijkheid van de argumentatie** kritisch beoordelen, doe dan stap 3 en 4. Tijdens stap 3 bepaal je wat de argumenten zijn. Tijdens stap 4 beoordeel je de redelijkheid en effectiviteit van de argumenten. Stap 5 en 6 gaan over de **presentatie van de overtuigingspoging**. Tijdens stap 5 analyseer je de stilistische keuzes en tijdens stap 6 beoordeel je ze. Stap 7 is de conclusie: hoe effectief is de overtuigingspoging als geheel.

Stap 3: Wat zijn de argumenten?

Als je stap 3 doorlopen hebt, weet je welke argumenten gebruikt zijn en hoe argumenten zich tot elkaar verhouden.

1. Welke argumenten brengt de protagonist naar voren?
2. Hoe zijn de argumenten geordend: nevenschikkend afhankelijk of nevenschikkend onafhankelijk? En worden argumenten onderbouwd door onderschikkende argumenten?
3. Worden er ook – potentiële – tegenargumenten weerlegd?
4. Stel – indien nodig – per argument vast welk argumentatieschema gebruikt is.

De argumentatiestructuur wordt doorgaans door middel van een blokjeschema gereconstrueerd.

Stap 4: Is de argumentatie sterk of zwak?

Als je stap 4 doorlopen hebt, weet je of de argumenten het standpunt voldoende onderbouwen, redelijk zijn, en of ze strategisch gekozen zijn.

1. Is de argumentatie **toereikend** en/of **relevant**? Stel de juiste kritische vragen om dit vast te stellen?
2. Zijn de argumenten niet met elkaar in tegenspraak (**inconsistent**)?
3. Worden er geen discussieregels overtreden (**onredelijk**)?
4. Is de keuze voor juist deze argumenten, redeneringen of weerleggingen **strategisch** een goede zet?

Vind je de overtuigingskracht van de argumentatie hoog of laag?

Stap 5: Hoe is de overtuigingspoging gepresenteerd?

Als je stap 5 doorlopen hebt, weet je welke presentatiemiddelen de protagonist heeft ingezet om de overtuigingskracht te vergroten. Houd rekening met de strategie van de protagonist (stap 1) en stel vast welke presentatiemiddelen ingezet worden om deze strategie te ondersteunen.

1. Hoe presenteert de protagonist zichzelf in het licht van zijn belang en doel (**ethos**)? Heeft de protagonist al een bepaalde reputatie?
2. Hoe speelt de protagonist in op de gevoelens van het publiek in het licht van zijn belang en doel (**pathos**)?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden analyseer je de tekst op: woordniveau, structuurniveau, zins(deel)niveau en visueel niveau.

Welke gevoelens worden dus opgeroepen, op wie heeft dat gevoel betrekking en hoe draagt dit bij aan de overtuigingspoging?

Stap 6: Is de presentatie sterk of zwak?

Als je stap 6 doorlopen hebt, weet je of de presentatiemiddelen de overtuigingskracht vergroten. Om dit vast te stellen, kun je de substitutiemethode toepassen: kunnen woorden, zinnen, structuur of de visuele presentatie zo aangepast worden dat het doel van de protagonist beter gediend is of leidt vervanging tot een verslechtering van de tekst?

1. Heeft de protagonist zichzelf zo sympathiek, betrouwbaar, kundig of geestig gepresenteerd dat jij mee wil gaan in zijn/haar denkwijze (ethos)?
2. Is de protagonist op alle tekstniveaus erin geslaagd de zaak die hij/zij bepleit zo te presenteren dat dit de overtuigingskracht vergroot (pathos)?

Vind je de overtuigingskracht van de presentatie hoog of laag?

Stap 7: Wat vind je van deze overtuigingspoging?

Als je klaar bent met stap 7, dan kun je aangeven waarom je deze overtuigingspoging wel of niet **geslaagd** vindt.

1. Wat is de effectiviteit van het betoog geweest? Kijk nogmaals naar stap 1 en bepaal of de protagonist een bepaalde strategie heeft gevolgd.
2. Bepaal vervolgens op basis van stap 4 en 6 in hoeverre de gemaakte keuzes bijdragen aan de overtuigingskracht.
3. Kies de optie die het best bij het betoog past en onderbouw je antwoord met voorbeelden uit stap 1 tot en met 6.

OVERTUIGINGSKRACHT		Presentatiemiddelen stap 5 en stap 6	
		hoog	laag
Argumentatie stap 3 en stap 4	hoog		
	laag		

En tot slot: Is jouw standpunt – dat je geformuleerd hebt in stap 2 – veranderd?

De argumentatiescanner bestaat uit zeven stappen waarin de leerling in een argumentatieve tekst de deugdelijkheid van de argumentatie en de presentatie ervan beoordeelt

meningen van het publiek dat overtuigd moet worden (pathos), en dat zichzelf een deskundige en betrouwbare indruk maakt (ethos).

Welke specifieke strategische keuzes een protagonist het beste kan maken, is sterk afhankelijk van de specifieke context waarbinnen de discussie plaatsvindt. En dat brengt ons bij een ander belangrijk bezwaar tegen de huidige didactiek voor argumentatieve vaardigheden: die context is heel vaak onduidelijk. In methodes en examens worden teksten gebruikt die jaren geleden in de krant stonden. De leerling heeft geen benul van wat er toen speelde en kan de tekst dus niet goed plaatsen. Bovendien zijn het heel vaak artikelen uit kwaliteitskranten, die vooral hoogopgeleide krantenlezers aanspreken, terwijl de toepassing van argumentatie natuurlijk veel breder is: in de rechtbank wordt anders geargumenteed dan in de krant of in de kroeg; politici maken andere argumentatieve keuzes dan dichters of schrijvers; in reclames wordt ook weer op een specifieke manier geargumenteed. Daarnaast zijn zoals gezegd de gekozen oefenfragmenten vaak zeer fragmentarisch of bestaan die slechts uit bedachte, niet-authentieke zinnestjes.

De argumentatiescanner: zeven stappen

De argumentatiescanner bestaat uit zeven stappen. Bij de eerste stap wordt de context van de te analyseren en te beoordelen argumentatieve tekst verkend: wie zijn er bij deze discussie betrokken, waarom wordt die gevoerd, wat wil de protagonist bereiken? En wat wil zij, gezien haar doelen, vermijden? Deze vragen zijn essentieel om in het geval van uiteenlopende typen teksten als de toespraak tot de hoofden van Lebak, het gedicht 'Er was

eens het water' (over het aangespoelde Syrische jongetje Aylan) of het persbericht van de ING over de salarisverhoging van topman Hamer de gemaakte strategische keuzes wat betreft argumentatieve inhoud en presentatie ervan te kunnen analyseren en beoordelen.

Maar wat wordt er dan precies beoordeeld? De overtuigingskracht! Zowel wat betreft de argumentatieve inhoud (stappen 2, 3 en 4 van de scanner), als de verbale en visuele presentatie ervan (stappen 5 en 6). Op basis van de stappen 1–6 moet een leerling in staat zijn om een gemotiveerd eigen oordeel te geven over de overtuigingskracht van een argumentatieve tekst (stap 7).

De scheiding tussen inhoud en presentatie maakt het bovendien mogelijk om deelopdrachten te ontwerpen of om bestaande deelopdrachten te voorzien van een kader. Zo vroeg een leerling in havo 3 onlangs waarom het nodig was om de in een tekst gegeven argumenten in de vorm van een argumentatiestructuur weer te geven. Met de scanner erbij was het snel uitgelegd: zodat we de sterke en zwakte punten in de redenering kunnen blootleggen (zie stap 3 van de van de scanner). Doordat de hele leerlijn argumentatie (vanaf 2F tot 4F; de argumentatiescanner is conform de eindtermen argumentatieve vaardigheden) op één A4'tje past, behoudt de leerling het overzicht, juist wanneer hij een deelopdracht doet.

Om de scanner te kunnen testen hebben we binnen de DOT een viertal lessen(series) ontworpen (zie <bit.ly/lm-argument>). In de lessen worden teksten uit verschillende genres (onder andere columns, krantenteksten, literaire teksten en juridische teksten) behandeld aan de hand van de argumentatiescanner. De docent kan ook heel goed eigen teksten gebruiken, waarbij de

argumentatiescanner dan het frame voor de les vormt. Met behulp van de argumentatiescanner onderzoekt de leerling van welke argumentatieve strategieën de schrijver of spreker gebruikmaakt en of die strategieën deugdelijk en effectief zijn. De lessen zijn los te gebruiken, maar kunnen ook in een reeks na elkaar gebruikt worden.

Hetzelfde geldt voor de argumentatiescanner. Als een docent een les wil geven over de verbale (en visuele) presentatie van argumenten, dan kan zij of hij stap 5 'Hoe is de overtuigingspoging gepresenteerd?' en stap 6 'Is de presentatie sterk of zwak?' gebruiken, zolang altijd eerst maar de context (stap 1) en het precieze meningsverschil (stap 2) verkend zijn. De bedoeling is uiteindelijk dat leerlingen argumentatie en argumentatieve strategieën beter gaan doorzien en zich afvragen of de argumentatie die wordt aangedragen het standpunt wel voldoende ondersteunt en of de verbale (en visuele) presentatie voldoende effectief is. Met andere woorden: ze gaan kritisch lezen en ze werken aan bewuste geleterdheid.

Resultaten

De lessen zijn uitgetoetst in de klas, voornamelijk in de bovenbouw van het vwo. In een vwo 5-klas gaven de leerlingen aan dat ze door de scanner werden gedwongen om dicht bij de tekst te blijven. Het was voor leerlingen verder een nieuw inzicht dat taal strategisch gebruikt wordt in de argumentatiepoging. Zo gaven leerlingen aan dat ze nu veel meer letten op het gebruik van gekleurde bijvoeglijk naamwoorden en beeldspraak in de argumentatie. Leerlingen begrepen dus dat taal (in samenhang met beeld) ingezet kan worden als een middel om de argumentatiepoging te versterken of te verzwakken.

Andere leerlingen gaven aan dat de argumentatiescanner bestaat uit korte overzichtelijke, goed gestructureerde opdrachten. Daardoor konden ze het goed

volgen. Daarnaast vonden de leerlingen het prettig dat er gebruik werd gemaakt van actuele teksten in de les.

Ten slotte leent de argumentatiescanner zich uitstekend voor een koppeling met andere vaardigheden, zoals schrijven en spreken. Zo hebben we in vwo 3 eerst de overtuigingskracht van een wervingsfilmpje van Milieudefensie beoordeeld waarin om steun werd gevraagd om een rechtszaak tegen Shell aan te spannen. Daarna hebben we in de klas in de vorm van een rollenspel een rechtszaak hierover gehouden. Dat betekende dat leerlingen bronnen zochten, wetten formuleerden, pleidooien schreven en verhoren afnamen. Ze waren laaiend enthousiast.

Besluit

In deze bijdrage hebben we willen laten zien hoe een specifiek didactisch instrument, de argumentatiescanner, de leerling én de docent houvast kan bieden bij het analyseren en beoordelen van argumentatief taalgebruik. Op basis van deze scanner kunnen docenten lessen(series) ontwikkelen waarin ze leerlingen kunnen leren argumentatieve teksten systematisch te analyseren op argumentatieve inhoud en verbale (en visuele) presentatie, en systematisch te beoordelen op deugdelijkheid en effectiviteit, kortom op overtuigingskracht. In die zin draag de argumentatiescanner ook bij aan de bewuste geleterdheid van leerlingen. Nu nog examenvragen die bij deze aanpak passen! ■

LITERATUUR

- Eemeren, F.H. van. (2018). *Argumentation theory: A pragma-dialectical perspective*. Cham: Springer.
- Eemeren, F.H. van, & Snoeck Henkemans, A.F. (2016). *Argumentatie: Inleiding in het analyseren en beoordelen van betogen*. Groningen: Noordhoff.
- Holst, D. van. (2015). *Argumentatieonderwijs in Nederland anno 2015: Een onderzoek naar het aanbod en de toetsing van argumentatieve vaardigheden als onderdeel van het schoolvak Nederlands in de zesde klas vwo van het voortgezet onderwijs* (Masterscriptie). Universiteit Leiden.

binnenkort

- 13 – 16 juni 2019,**
Poetry International, Rotterdam, <www.poetry.nl>
- 21 juni 2019,**
Studiedag Nedersaksisch, Zwolle, <wzwart@ijsselacademie.nl>
- 29 – 30 juni 2019,**
Finale Write Now!, Rotterdam, <www.writenow.nu>
- 3 – 5 september 2019,**
WALS Internationale Lesson Studyconferentie, Amsterdam, <www.wals2019.com>
- 4 september 2019,**
Nederlandse Lesson Study-conferentie, Amsterdam, <www.lessonstudynl.nl>
- 5 – 15 september 2019,**
Nederlands Theater Festival, Amsterdam, <www.tf.nl>
- 9 – 15 september 2019,**
Week van de Alfabetisering, <www.weekvandealfabetisering.nl>
- 20 – 29 september 2019,**
Week van de Afrikaanse roman, <www.weekvandeafrikaansroman.nl>
- 21 september 2019,**
Ruslanddag, Den Haag, <russisch.levendetalen.nl/studiedag>
- 5 – 12 oktober 2019,**
Week van het Nederlands, <www.weekvanhetnederlands.org>
- 25 – 26 oktober 2019,**
Drongo Talenfestival, Nijmegen, <drongotalenfestival.nl>
- 1 november 2019,**
Landelijke Studiedag Levende Talen, Utrecht, <www.levendetalen.nl>
- 15 november 2019,**
Conferentie Taal en Wereldburgerschap vo, Ede, <www.nuffic.nl/taal-en-wereldburgerschap>
- 21 november 2019,**
MBO Onderzoeksdag, Hengelo, <www.mboonderzoeksdag.nl>
- 22 – 23 november 2019,**
HSN Conferentie Onderwijs Nederlands, Zwolle, <www.hsnconferentie.org>

Onderzoek in het mbo

De derde editie van de MBO Onderzoeksdag vindt plaats op 21 november 2019 bij ROC van Twente te Hengelo. Deze dag is bedoeld om ervaringen in de verschillende fasen van het onderzoeksproces uit te wisselen. Op deze dag staat het delen van kennis centraal. Presentatoren delen niet alleen kennis maar nemen ook deel aan bijdragen van andere presentatoren. Zo ontstaat een cyclus van kennis brengen, kennis ophalen en kennis delen.

Voor inschrijving en informatie, zie <www.mboonderzoeksdag.nl>.

Taalkabaal!

Op vrijdag 1 november vindt de 36e Landelijke Studiedag van Levende Talen plaats in de Jaarbeurs van Utrecht. Het motto van de dag luidt 'Taalkabaal!'.

Kabaal: herrie en gedoe, nieuw geluid, rumoer en spektakel of *kabbâlâh*, Hebreeuws voor verklaring van geheime en heilige teksten. Hoe dan ook: taal die hardop klinkt, communiceert. Ze vertelt wat voor ons betekenis heeft, gedachten én gevoelens. We beginnen met mompelen en fluisteren, maar als dat niet werkt, spreken we ons hardop uit. Als we ons toch nog onbegrepen voelen, schreeuwen we onze woorden naar de ander, in de hoop dat die ons gelijk erkent. Als we maar gehoord worden. Taal is kabaal.

De Landelijke Studiedag voorziet iedereen die zich met taalonderwijs bezighoudt met veertig verschillende workshops, van nieuwe geluiden, 'kabaal' op zowel het gebied van de inhoud als de didactiek. De dag wordt geopend door een bekendheid die zijn licht doet schijnen op taalkabaal en afgesloten met de uitreiking van het Europees Talenlabel en een passend cabaret.

Voor meer informatie, zie <www.levendetalen.nl>.

Lesson Study

Lesson Study NL organiseert jaarlijks een landelijke Lesson Studyconferentie voor onderwijsprofessionals. Voor de conferenties nodigt de organisatie toonaangevende en inspirerende keynotesprekers uit en wordt een verscheidenheid aan workshops en presentaties aangeboden uit zowel de onderwijs- als onderzoekspraktijk.

De vierde Nederlandse Lesson Studyconferentie zal plaatsvinden in een internationale omgeving. Van 3 tot 5 september 2019 komt de internationale conferentie van de World Association of Lesson Studies (WALS) namelijk naar de Johan Cruijff ArenA. De Nederlandse conferentie vindt plaats op 4 september 2019 in samenwerking met deze conferentie onder de naam 'Holland Dag'.

Als u meer informatie wil, kunt u terecht op <www.lessonstudynl.nl>.